

**SAYIN BAŞBAKAN,
ANA MUHALEFET PARTİSİNİN SAYIN GENEL BAŞKANI,
YÜKSEK YARGI ORGANLARININ SAYIN BAŞKANLARI,
SAYIN BAKANLAR,
SAYIN KONUKLAR,
DEĞERLİ MESLEKTAŞLARIM,
BASININ VE TRT.'NİN SAYIN MENSUPLARI.**

1991 -1992 Adalet Yılı'nı açmaktan büyük onur duyuyorum. Yüce Milletimize hayırlı, uğurlu olmasını ve başarılı geçmesini diliyorum.

Törenimize onur veren siz seçkin konuklarımızı, Yüce Yargıtay'ın büyük hâkimlerini derin saygılarımla selâmlamaktan duyduğum mutluluğu ifade etmek isterim.

Geçen dönem içerisinde ebediyen kaybetmiş olduğumuz çok değerli hâkimlerimize, Cumhuriyet savcılarımıza, adalet görevlilerine, avukatlara ve adalete hizmet etmiş bulunanlara, özellikle Yargıtay Emekli Birinci Başkan-vekili Osman Fevzi Palabıyık, Emekli Daire Başkanı Dr. Abdullah Pulat Gözübüyük, Yargıtay Emekli Üyeleri Selahattin Hakalan, Cezmi Elgin ve Yargıtay Üyesi Yalçın Aydemir'e Allahtan rahmet dilerim.

Aynı dönem içerisinde yasal yaş sınırı nedeniyle, Yargıtay Daire Başkanları Doç. Dr. Yavuz Nuri Okçuoğlu, Hüseyin Aydın Saraçoğlu, Nezihi Kalaycı, Cemil Sonbay, Yavuz İsmet Ayer ile Yargıtay Üyeleri Şerafettin Seyhun, Saim Olgun, Melih Haraçcioğlu, Hikmet Özer, Nevzat Doğan, Nevin Güriz, Mustafa Sadi Irge, Esat Büyükkarakaş, İlhan Çallı, Alptekin Özhan, Mustafa Zeki Baydar ve Selahattin Yertut emekliye ayrılmışlardır. Kendilerine ve gene bu dönemde yaş sınırı nedeniyle aramızdan ayrılan Yargıtay Tetkik Hâkimi ve Yargıtay Cumhuriyet Savcısı arkadaşlarıma adalete ve hukuka büyük hizmetlerinden dolayı şahsım ve Yüce Yargıtay adına teşekkür eder, esenlikler içinde uzun ömürler dilerim.

Ayrıca; Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Askerî Yargıtay ile Askerî Yüksek idare Mahkemesi ve Sayıştay'dan emekliye ayrılmış bulunan değerli meslektaşlarımıza mutluluklar ve ebediyen kaybetmiş bulunduğumuz Sayıştay Başkanı Servet Şamlıoğlu ile Anayasa Mahkemesi Emekli Üyesi Şahap Arıç'a rahmet dilerim.

MİLLETLERARASI İLİŞKİLER

Geçen adalet yılı içerisinde, milletlerarası hukuku ilgilendiren çok önemli bir olay yaşadık: Kuveyt'in Irak tarafından istilâ ve sonra da ilhakı hukuka aykırılığın, zorbalığın tipik bir örneği olarak meydana çıkmıştır. Birleşmiş Milletler yaptırımlarının harekete geçerek, bu hukuka aykırı duruma son vermesi son derecede isabetli olmuştur. Birleşmiş Milletler bu suretle varlık nedenlerinden başlıcasını, Kuzey Kore'nin Güney Kore'yi istilâsından sonra, bir kere daha isbat etmiştir.

Devletler Hukuku, Devletlerin hukuka uygun hareket etmelerini, Devletlerin antlaşmalara sadık kalmalarını öngörür.

Kuveyt olayları nedeniyle Kuveyt sorunu ile Kıbrıs sorunu arasında bağlantı kurma çabaları; hukuku çarpıtma, hukuka aykırılık ve samimiyetsizliğin örneğini

vermiştir.

Kıbrıs sorununa başlangıçtan beri baktığımızda, Kıbrıs'ta iki ayrı kesim ve iki ayrı halkın mutlak eşitliğine dayalı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin ve fiilî garantörlüğü altında bir çözüm yolunun Devletler Hukuku kurallarına uygun olarak kendini empoze ettiğini görürüz. Dileğimiz, bu gerçeğin kısa zamanda Rum tarafınca da görülüp kabul edilmesidir.

Geçtiğimiz dönemlerde Yargıtay'ı; Polonya Yüksek Mahkeme Başkanı, Pakistan ve Romanya Adalet Bakanları, Japonya, Şili, İspanya, Portekiz ve Polonya Büyükelçileri ziyaret etmişlerdir. Yargıtay Başkanı olarak biz de, Japon Yüksek Mahkeme Başkanı ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Mahkeme Başkanını ziyaretle karşılıklı yararlı meslekî görüşmelerde bulunduk.

Ayrıca Yargıtay'ımız, Washington (D.C.)'da toplanan Dünya Yargıtay'ları Konferansına katılmış, Yargıtay'ların güncel sorunları tartışılmıştır. Yargıtay'ımızın daha önce Malezya'nın Başkenti Kuala-Lumpur'da katılmış olduğu Konferans da aynı nitelikte idi.

ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

Anayasa değişiklikleri ülkemizin gündeminde giderek yoğunlaşan bir biçimde yer almaya devam etmektedir.

Burada, Anayasamızın değiştirilemeyecek ve değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek olan hükümlerine değinmek uygun olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1 inci maddesiyle Türkiye Devleti'nin bir Cumhuriyet olduğunu belirtmiş; 2 nci maddesiyle Cumhuriyetin niteliklerini açıklamıştır. 3 üncü maddede Türkiye Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğu ilân edilerek şu hükümler getirilmiştir: 'Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. -Dili Türkçe'dir.- Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı "İstiklâl Marşı"dır".- Başkenti Ankara'dır".

Anayasa'nın 4 üncü maddesi "Anayasa'nın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez" demıştır.

Bu suretle T.C. Anayasası, Devletin varlığı ile ilgili değişmez esasları açıkça hükme bağlamış bulunmaktadır.

Resmî dilin Türkçe oluşu onu tüm vatandaşlara öğretmeyi, geliştirmeyi Devlete bir görev olarak yükler. Tamamlayıcı nitelikte olmak üzere Anayasa ayrıca 42 nci maddesiyle Türkçe'den başka hiçbir dilin, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulmayacağı ve öğretilmeyeceğini öngörmüştür.

Atatürk ilke ve inkılaplarının benimsediği "Atatürk milliyetçiliği", Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün sayar.

T.C. Anayasası'na göre lâiklik ilkesi, dinin Devlet işlerinde etkin ve egemen olamayacağını; bireylere manevî hayatları açısından sınırsız bir hürriyet tanıyarak, Anayasa güvencesi getirmeyi dinin bireyin manevî hayatını aşarak toplumsal hayatı etkileyen bölümlerinde kamu düzenini korumak ve dinin kötüye kullanılarak sömürülmesini önlemek amacıyla sınırlamalar kabul ederek, Devlete dinî hak ve

hürriyetler üzerinde denetim yetkisini tanınmasını ifade eder. Devlete tanınmış olan bu yetkiler lâiklik ilkesinin teminatını oluştururlar.

T.C. Anayasası, Devleti korumak amacıyla 65 inci maddesinin 4 ve 5 inci fıkralarıyla şu hükümleri getirmiştir: "Siyasî partilerin tüzük ve programları, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz. Sınıf ve zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyâsi partiler kurulamaz".

Anayasa, bu suretle Anayasa'nın değiştirilemeyecek hükümlerine eylemli olarak teminat getirmiş olmaktadır. O halde Anayasa, siyasî partilerin demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları olduklarını açıkça ilân ederken, Devleti, Cumhuriyetin niteliklerini korumak amacıyla yukarıya metnini aldığımız 65. maddedeki yasaklara aykırı bulunan siyasî partilerin de vazgeçilir olduklarını hükme bağlamıştır.

T.C. Anayasası'nın getirdiği bu sistem içerisinde, yasal düzeydeki değişikliklerden hukukî sonuçlar çıkarmak, Anayasa'nın egemenliği ve kurallar hiyerarşisine aykırı düşer.

YARGI YETKİSİ VE YÜKSEK MAHKEMELERİN KARŞILIKLI DURUMU

T.C. Anayasası egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu ilân etmiş; Türk Milleti'nin egemenliğini yetkili organları eliyle kullanacağını öngörmüştür: Yasama, yürütme ve yargı organları. Anayasa bunlar arasında herhangi bir üstünlük sıralamasına yer vermemiş; kuvvetler ayrılığı esasına göre bir denge ve işbirliği içerisinde ve işbölümü esasına göre çalışmaları gerektiğini benimsemiştir.

"Adalet mülkün temelidir" umdesi, Türk Devlet teamülünde yargının aldığı yeri ve tarihsel önemini göstermektedir.

Mahkemeler, Türkiye Cumhuriyeti'ni hukuk yolu ile koruma misyonunu da yüklenmişlerdir. T.C. Anayasası, Türk Milleti adına egemenliği kullanan kuruluşlar arasında yargı organlarına fevkalâde müstesna ve saygın bir yer vermiştir.

Ülkemizde, yargı birliği mevcut değildir. Yargı 'türüne göre muhtelif yüksek mahkemelerimiz hukuk düzenimizde yer almışlardır. Bunlardan herbiri Devlet yapısını hukukî denetim yolu ile güçlendiren ve hukukun egemenliğini gerçekleştiren kuruluşlardır. 1961 - 1982 Anayasaları ve bunlara ilişkin hazırlık çalışmaları incelendiğinde görülecektir ki, bu yüksek mahkemeler arasında hiçbir derecelendirme mevcut değildir ve olamaz da. Bunların herbiri âdeta bir bütünün kendi içerisindeki işbölümünü ifade eder ve birbirlerine göre eşit hukukî durumdadırlar.

Bunlardan Anayasa Mahkemesi, yasaların Anayasa'yâ uygunluğunu denetlemekle görevli özel olarak bir yüksek mahkeme niteliğinde kurulmuştur. Esasen belirtmeye dahi gerek yoktur ki, yasaların Anayasa'yâ uygunluğunu yargısal yönden denetleyecek merciin örgütsel açıdan mutlaka bir yüksek mahkeme (yargı organı) hüviyetinde kurulması zorunludur. Aksi halde denetimin yargısal niteliği tartışmalı hale gelir.

Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunda 1961 Anayasası, yargı dalları arasında sayısal oran gözeterek üyelerin men'se itibariyle seçileceği yerleri belirlemişken, 1982 Anayasası bu esastan Yargıtay aleyhine ayrılmış ve genelde yargı ağırlığını zedelemiştir. Yargıtay'a bu konuda zorunlu ağırlık verilmelidir.

Burada bir konu üzerinde özellikle durmak istiyorum: Zaman zaman üstü örtülü ve giderek açık bir biçimde Yüksek Mahkemelerin Başkan, Başsavcı ve Daire Başkanlarının Anayasa Mahkemesi üyeliğine gelmelerini teşvik etmek için Anayasa Mahkemesi üyelerinin özlük haklarının üyeliğe özendirici nitelikte, cazip hale getirilmesi yolunda düşünceler ileri sürülmektedir.

Yüksek Mahkemelerimizin fonksiyonları, Başkan, Başsavcı, Daire Başkanı ve Üye olarak aralarında tam bir hukukî eşitlik esasına dayalı çalışma düzeni dikkate alındığında, ileri sürüldüğü gibi, aralarından bazılarının Anayasa Mahkemesi üyeliğine özellikle getirilmelerini haklı gösterir hiçbir hukukî nedenin mevcut olmadığı; bu yolda özendirici tedbirlere asla gerek bulunmadığı; aksine özlük hakları yönünden yapılacak ayırımın büyük sakıncalar doğuracağı ve her türlü hukukî dayanaktan yoksun olacağı sonucuna varılır.

Esasen cazip hale getirilmesi arzu olunacak husus, Yüksek Mahkemelere temel kaynak oluşturan genelde hâkimlik mesleğidir.

YARGITAY

Kuruluşunun 123 üncü yılını kutladığımız Yargıtay, Türk yargı sisteminde fevkalâde müstesna bir yere sahiptir.

Yargıtay'da son zamanlara kadar 9 Ceza, 16 Hukuk olmak üzere toplam 25 Daire mevcut iken, 30.5.1991 gün ve 3749 sayılı Yasa ile 1 Ceza ve 4 Hukuk Dairesi daha eklenmek suretiyle toplam daire sayısı 30 ve toplam üye kadrosu da 236'ya yükselmiştir. Almanya'da 120, Fransa'da 84 Yargıtay üyesi vardır. Unutmamak gerekir ki bu ülkelerde ayrıca istinaf teşkilâtı da mevcuttur.

Burada bir noktayı özellikle vurgulamak isterim. Yeni kurulan Yirminci Hukuk Dairesi, esas itibariyle orman hukuk davalarına bakmakla görevlendirilmiştir. Yargıtay'da halen orman ceza davalarına bakan Üçüncü Ceza Dairesi'ne pa'alel olarak orman hukuk davalarına bakmakla görevli ayrı bir dairenin kurulmasını ormanlara verilen büyük önemin bir göstergesi olarak görmekteyiz.

3749 sayılı Yasanın Geçici 1 inci maddesinin 2 nci fıkrası: "Bu kanunla ihdas edilen üye kadrolarına, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının teklifi üzerine, ilgili kanun hükümleri uygulanmak suretiyle üye seçimi yapılır" şeklinde hüküm getirmiştir.

Bu konudaki düşüncemi de kısaca açıklamakta yarar görmekteyim:

Yeni ihdas olunan üye kadroları için seçim ile yeni dairelerin faaliyete geçirilmesi konularını birbirinden ayırmak gerekir.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu hiç bir zaman Yargıtay'ın belli bir dairesi için üye seçimi yapamaz; ancak Yargıtay üyesini seçer ve Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu veya yasada öngörülen acele hallerde Yargıtay Birinci Başkanı, seçilen Yargıtay üyelerini dairelerde görevlendirir. Yasa koyucu yeni ihdas olunan üye kadrolarına seçimde, insiyatifi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanına bırakmıştır.

Yargıtay'da yeni daire kurulması işi ise Anayasa emri uyarınca doğrudan doğruya yasa konusudur. Yasa çıkarılmış ve yeni daireler kurulmuş olduğuna göre bu daireleri faaliyete geçirme yetki ve görevi, muhatabı olan Yargıtay'a aittir. Bu konudaki yetki yargı organına bırakılmıştır. Kurulan yeni dairelerin olanaklar değerlendirilmek suretiyle en uygun bir zamanda faaliyete geçirilmesine çalışılacaktır.

Ancak, daire sayısı artık burada dondurularak diğer tedbirlerin alınmasına vakit geçirilmeden başlanılmalıdır. Aksi halde bu yolun sonu gelmeyecektir.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 15/8/1991 günü yeni ihdas olunan 35 üyelik kadrosu ile münhal bulunan 20 üyelik için seçim yapmış, bunun sonucu olarak Yargıtay bünyesine 55 yeni sayın üye katılmış bulunmaktadır. Değerli hâkim ve saçılarımızı Yargıtay çalışmalarına güç katacakları inancı içerisinde yeni görevleri dolayısıyla kutlar, adalete hizmet yolunda üstün başarılar dilerim. .

Bir yüksek mahkemede üyelerin dörtte birine yakın bölümünün değişmesinin yerleşik içtihatlarda büyük değişiklikleri beraberinde getirebileceği ve dolayısıyla sosyal yaşamda dalgalanmalara yol açılabileceği ilk bakışta akla gelebilir de Yargıtay'ın görevi, niteliği ve işlevi dikkate alındığında bu endişenin yerinde bulunmadığı kolaylıkla görülür. Zira, Yargıtay'ın başlıca varlık nedenlerinden biri de ülke çapında içtihat istikrarını gerçekleştirerek hukuk uygulamasında eşitliği sağlamaktır; içtihat istikrarı düşüncesi karşısında kural olarak kişisel hukukî zevk ve görüşlerin, gerektiğinde görev gereği olarak feda edilmesi durumu ile karşılaşılacaktır. Aksi halde, her an içtihat birliğinin ve dolayısıyla hukuk düzen ve güvenliğinin bozulması tehlikesi meydana gelecektir. Elbette bu demek te değildir ki, yerleşik içtihatlar dokunulamaz, değiştirilemez. Bu içtihatlar hâkimlerin kişisel görüş ve hukukî zevklerine göre değil, toplumda oluşan objektif koşullara göre gerektiğinde her zaman değiştirilebilir. Başka bir deyişle yerleşik içtihatlardaki değişiklik ihtiyacını toplumda oluşan objektif koşullar belirler.

ADALETİN GERÇEKLEŞMESİNİN SÜR'ATLENDİRİLMESİ

Bu konu açıldığında ilk akla gelen istinaf mahkemeleri olmuş, Yargıtay'ın iş yükünün hafifleyeceği ve bu suretle içtihat mahkemesi olarak çalışmasına olanak sağlanacağı, adaletin gerçekleşmesinin sür'atleneceği ve yargılamada daha fazla güven sağlanacağı yolunda düşünceler ileri sürülmüştür.

Son Hükümet programında açıkça istinaftan söz edilmemekle beraber, takibeden günlerde Sayın Adalet Bakanı yaptığı açıklamalarla konuya açıklık getirerek istinafın kurulması düşüncesinde olduklarını kamuoyuna duyurmuştur.

Bu açıklamalar bize göre, konuyu yeniden bir kısır döngüye dönüştürme eğilimi göstermektedir. 1944 - 1945 Adalet Yılı Açış Konuşmasında Sayın Halil Özyörük'ün istinaf mahkemelerinden söz etmesi ile tartışmalar başlamıştır.

Bu tartışmalar arasında Yargıtay'ın görüşü şudur dememiz mümkün değildir. Leh ve aleyhte düşünceler elbette vardır.

Bu konularda kişisel görüşümü çok kısa olarak arz etmeye çalışacağım:

Önce, Yargıtay'ın iş yükünü hafifleterek Yargıtay'a içtihat mahkemesi olarak çalışma olanağı vermek amacıyla istinaf mahkemelerinin kurulması düşünülüyorsa, bu düşünceye katılmadığımı derhal belirtmeliyim. Önceki açış konuşmalarında ve müteaddit bilimsel toplantılarda defaatle açıkladığım üzere Yüce Yargıtay, içtihat mahkemesi olarak geçmişte olduğu gibi halen de bilimsel görüşleri de izleyerek görevini gereği gibi yerine getirmektedir. Aksini söylemek Yargıtay'a haksızlık olur; büyük bir özveri ve başarı ile bu görevi yerine getiren büyük hâkimlere haksızlık olur. Unutulmamalıdır ki, Yargıtay'a bir yıl boyunca gelen işlerin tümü içtihat yaratacak nitelikte değildir; bu işler % 10 oranını dahi geçmez. O halde, ülkemizde istinaf mahkemelerinin kurulmasını sağlayacak koşullar oluşmadıkça, yalnızca Yargıtay'ın iş

yükünü azaltmak amacıyla istinafa kurmak isabetli bir hareket olmayacaktır.

ikinci nokta olarak, adaletin gerçekleştirilmesinin sür'atlendirilmesi vasıtası olarak istinafa düşünülüyorsa bu düşüncede de isabet olduğu söylenemez, istinafa, gerekli koşullar oluşmadan kurulursa işler Yargıtay yerine istinafa kısa zamanda birikecek, vatandaşın davasının görülmesinde sür'at sağlanmış olmayacak, sadece merci değiştirilmiş olacaktır. O halde, adaletin sür'atlendirilmesinin çaresi de istinafa değildir.

Bu sebeplerle "geciken adalet adaletsizliktir" düşüncesinden hareketle herşeyden önce ceza ve hukuk usullerinde davaların uzamasına yol açan hükümler üzerinde durularak gereken tedbirler sür'atle alınmalı; hak arama özgürlüğünün Anayasal esaslarını, bozmaksızın, bu özgürlüğün özüne dokunmaksızın yargı ve Yargıtay'a gelecek işlerin kaynağında sınırlandırılması çalışmalarına başlanılmalıdır.

istinafa gelince: istinafa, teorik olarak bir güven sağladığı düşüncesi doğru ise de bizde, istinafa bulunduğu ülkelerden farklı olarak güven sağlayıcı başka müesseseler mevcuttur: Karar düzeltme, direnme, itiraz, v.s. Ayrıca, unutmamak gerekir ki, Yargıtay maddî vakıaları da denetlemektedir.

istinafa, Osmanlı adliyesinde 19. yüzyılda kabul edilmiş iken, Cumhuriyet döneminde büyük bir devrimle, işlevini yitirmiş olan bu teşkilât ortadan kaldırılmıştır, istinafa kaldırılmasını gerektiren sebepler asla unutulmamalıdır. Bugün Almanya'da ceza kararları genişletilmiş olup, istinafa tamamen kaldırılması lehinde güçlü bir akım bulunmaktadır.

Bugünkü koşullar altında istinafa kurulduğu takdirde davalar Yargıtay yerine istinafa birikecek, içtihat aykırılıkları ülke çapında büyük boyutlara ulaşacak, hukuk uygulamasında eşitliğin bozulması sonucu doğacaktır, istinafa bölgesel olarak kısmen, tedricen kuruluşu ise gene eşitliğin bozulmasına neden olacaktır.

Şu halde, öncelikle adaletin gerçekleşmesinin sür'atlendirilmesini sağlayacak tedbirler alınmalı; istinafa kurulabilmesi için gereken koşullar ileride gerçekleşirse konu o zaman tartışılıp değerlendirilmelidir.

YARGITAY ÇALIŞMALAR!

Yargıtay'da 1950'li yıllardan yani iş yükünün yakınılır derecede artışından bu yana uygulanmakta olan bir inceleme usulü vardır. Bir kere; görev, yetki gibi bazı usul sorunu oluşturan davalar tetkik hâkimleri tarafından önincele-meye tâbi tutularak, esasları incelenerek Dosyalar!a birlikte gecikmesi önlenmektedir. Bu usul sonradan yasallaştırılmıştır. Daire kurulları bir başkan ve dört üye olmak üzere beş kişiden oluşmakta, ancak iş yüküne göre bazı dairelerde üye sayısı sekize kadar artabilmektedir. Dosyaların temyiz incelemesinde üyelerin doğrudan doğruya dosya okuma zorunluluğu yoktur. Ancak, bir üye dosyayı doğrudan doğruya okumak isterse buna da elbette engel bulunmamaktadır. Özellikle işi çok olan dairelerde iki veya üç üye önceden öninceleme şeklinde inceleme yapmakta ve bu inceleme sonunda da elbette bir kanaate varmaktadırlar, içtihat meselesi teşkil eden bir durum söz konusu olduğunda dairede 7 veya 8 üye varsa hepsi birlikte toplanıp, konuyu inceleyip tartışmakta fakat neticede her iki halde de karar o gün dairede görevli beş kişilik kurulun oyu ile oluşturulmaktadır. Bu şekildeki inceleme ile kuşkusuz bir sür'at sağlandığı gibi içtihatların oluşmasında da güvenli bir yol izlenmiş bulunmaktadır. Bu inceleme usulünün müesseseleştirilmesi fevkalâde yararlı olacaktır.

Yargıtay idarî kurullarına katılacak üye sayısı mutlaka azaltılmalıdır. Tetkik hâkimliği çekici hale getirilmelidir; tetkik hâkimleri Yargıtay'a gelen işleri sadece okuyup kurula nakletmekle görevli olmayıp, dosya hakkında hukukî görüşlerini, kararlara ilişkin düşüncelerini de açıklamak zorundadırlar. Başka bir anlatımla onlar bir Yargıtay Hâkimidirler. O halde, tetkik hâkimliğinde üstün başarı gösterenler Yargıtay kadrosuna alınarak "Yargıtay Hâkimi" sıfatı verilmeli ve Yargıtay üyeliği seçiminde başlıca kaynak olarak gözetilmelidir. Kuşkusuz, Yargıtay Cumhuriyet Savcıları için de aynı düşünceler geçerlidir.

Defi yolu ile yasaların Anayasa'ya uygunluğunun yargısal denetimini harekete geçirmeye yetkili olan ve bu itibarla bir Anayasa hâkimi gibi çalışma durumunda olan yüksek mahkeme üyeliğine seçilmeye hak kazanmış olan tüm hâkim ve Cumhuriyet Savcılarında Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilebilmeleri için bir kontenjan tanınmalıdır.

YÜCE DİVAN

Yüce Divan, bazı yüksek Devlet görevlilerinin görevlerinden doğan suçlarından dolayı yüksek dereceli ve ceza dalında ihtisaslaşmış hâkimler tarafından yargılanmalarını sağlama ihtiyacından doğmuştur. Burada kamu hizmetinin gereği gibi işleyebilmesi için âdeta bir teminat sistemi öngörülmüş bulunmaktadır.

Yüce Divan görevi, 1961 Anayasası ile Anayasa Mâhkemesi'ne verilmişti. 1982 Anayasa Tasarısı'nda isabetli bir gerekçe ile Yüce Divan'ın Yargıtay'ın ceza daireleri başkanlarından teşkil olunması prensibi kabul edilmiş ve gerekçede şöyle denilmiştir: "Yüce Divan eskiden beri hem ceza hukuku dalında ve hem idare hukuku bilimlerinde uzmanlaşmış hâkimlerden kurulmaktaydı. Yüce Divan'da bakılması gereken dava konusu olayların işlenmesinden sonra Yüce Divan kurulması tabîî hâkim ilkesine aykırı görüldüğünden önceden kurulmuş bir kuruluş haline getirilmesi gerekli görüldü. Burada bakılacak davaların konusunu teşkil edecek eylemlerin pek seyrek vukua geleceği mülâhazası ile müstakil bir kuruluştan ziyade Yargıtay'ın ceza daireleri başkanlarından teşkil olunması prensibi kabul edildi".

Anayasa Tasarısının, Yüce Divan'ın kuruluşu ile ilgili olarak kabul ettiği metin şu şekilde idi: "Yüce Divan, Yargıtay Birinci Başkanının Başkanlığında, Yargıtay'ın ceza işlerini görmekte olan Birinci Başkanvekili ile Yargıtay'ın Ceza Daireleri Başkanlarından oluşur".

Bu düzenleme Millî Güvenlik Konseyi'nce değiştirilerek, Yüce Divan görevi tekrar Anayasa Mâhkemesi'ne verilmiştir. Bu değişiklik yanlış olmuştur. Bu yanlışın mutlaka düzeltilmesi gerekir.

HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatını korumak amacıyla kurulması Anayasa ile öngörülmüş bulunan Yüksek Kurul hakkındaki düşüncelerimi şöylece sıralayabiliriz:

1) 1961 Anayasası, Yüksek Hâkimler Kurulu'na yasama organı tarafından üye seçilmesini öngörmüş; yararlı sonuçlar vermemesi sebebiyle 1488 sayılı Anayasa değişikliği ile bu usule son verilmişti. Böyle bir düzenlemeye yeniden yer verilmemesi gerektiği gibi; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na hâkimlik mesleği dışından hiç bir kuruluştan üye alınmamalıdır. Hâkimlik mesleğinin kaderi, memleket gerçekleriyle bağdaşmaz çözüm yollarının dalgalanmalarına asla bırakılamaz.

2) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yargıtay ve Danıştay ve mensup oldukları yargı dalları arasında bir oran gözetilerek seçilecek üyelerden oluşmalıdır. Yargıtay ve Danıştay Başkan ve Başsavcılar Kurulu'nun tabii üyesi olmalıdırlar.

Kurul, adli ve idari yargı olarak iki bölüm halinde çalışmalı; ancak bölümlerden verilen kararlar itiraz yolu ile Büyük Genel Kurul'da incelenmelidir.

3) Bugün Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Üyeliği seçiminde olduğu gibi, Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi üyelikleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilliği seçimlerinde de Yargıtay son söz sahibi değildir. Yüksek Öğretim Kurulu üyeliği seçimi Yargıtay'da fiilen işlemez duruma gelmiştir. Bu seçimlerin tümünde son sözün Yargıtay'a -ve ilgili olduğu yerde- Danıştay'a bırakılması zorunluluğunun kabulü gerekir.

Öte taraftan, her ne kadar mevcut sistemi tasvip etmiyorsak da, Yargıtay'ın yukarıdaki Anayasal kuruluşlara üye seçiminde aday belirleme konusunda Anayasa'nın yüklediği sorumlulukların bilincinde olduğunu, Yargıtay'ın aday belirlemedeki iradesinin ve Yargıtay yetkili organlarının aldığı kararların her türlü değerlendirmenin üzerinde bulunduğunu da açıklamaktan büyük bir onur duymaktayım.

4) Kurul, Adalet Bakanlığı'ndan bağımsız bir idari yapıya kavuşturulmalı; adalet müfettişliği doğrudan doğruya Kurul'a bağlanmalıdır.

5) Kurul'da görev alacak Yargıtay ve Danıştay üyelerinin Yargıtay ve Danıştay'daki görevleri ile ilişkileri, Kurul'daki görevleri süresince fiilen kesilmelidir.

6) Hâkimlik mesleği için, mesleğin gerekleri dikkate alınarak coğrafi teminat getirilmelidir.

DAVALARA BAKAN HÂKİMLERİN ANAYASA'YA UYGUNLUK DENETİMİ KONUSUNDAKİ GÖREVLERİ

Hukuk sistemimizde, yasaların Anayasa'ya uygunluğunu denetleyip, gerektiğinde iptal kararı verebilecek tek merci Anayasa Mahkemesi'dir. Ne varki bu Yüksek Mahkememiz kendiliğinden denetim sistemini harekete geçirmeye yetkili değildir. Denetim yollarından biri olan defî yolunu harekete geçirmeye diğer Yüksek Mahkemelerle, yerel mahkemeler yetkilidirler.

Defî yolu ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmek için taraflarca ileri sürülen aykırılık iddiasının mahkemece ciddi görülmesi veya mahkemenin re'sen bu kaniya varması gerekir.

Hâkim bu sonuca giderken, tıpkı bir Anayasa hâkimi gibi davranmak zorunda olup Anayasa ve yasayı yorumlayacaktır. Görülüyor ki, Anayasa'yı yorumlamakta ve korumakta tüm mahkemelerimize önemli görevler düşmektedir.

Yapılacak incelemede yasa kuralı Anayasa'ya uygun biçimde yorumlanamıyorsa ancak o zaman Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilecektir. Bir yasa muhtelif şekillerde yorumlanabiliyorsa, hâkim bunlardan Anayasa'ya uygun olanını tercih etmek zorundadır.

Bir yasa, Anayasa'ya hepsi de uygun olmak kaydıyla birden fazla şekilde yorumlanabiliyorsa, bunlardan hangisinin daha isabetli olacağını tâyin yetkisi Anayasa Mahkemesi'ne değil, yerel mahkemelere ve nihai safhada diğer Yüksek Mahkemelere

aittir. Anayasa ve yasalar, maddî olayları inceleyip, değerlendirecek olan dava mahkemelerinin yorumlarıyla memleket ihtiyaçlarına uygun anlam kazanacaklardır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Anayasa Mahkemesi'nin yerindeliği denetleme yetkisi yoktur.

Ancak, Anayasa Mahkemesi denetim sırasında belli bir yorumun Anayasa'ya aykırı olduğunu belirterek, Anayasa'ya uygun yorum ile Anayasa'ya aykırılık iddiasını reddederse başka hiç bir mahkeme Anayasa Mahkemesi kararında açıklanan, Anayasa'ya aykırı düşen yorumu Anayasa'ya uygun bularak buna göre hüküm tesis edemez.

Gelişi güzel iddialarla, konu bir kere de Anayasa Mahkemesi'nden geçsin düşüncesiyle bu Yüksek Mahkememize başvurulması, davaların sürüncemede kalmasına yol açacaktır; ayrıca, yeni çıkarılan bir yasa, Anayasa Mahkemesi'nin daha önceki bir kararı ile çelişiyorsa, kural olarak, sadece bu sebeple Anayasa'ya aykırı sayılamaz. Yeni yasanın Anayasa'ya aykırı olup olmadığı Anayasa esasları açısından yeni baştan değerlendirilmeli, bu inceleme sonunda Anayasa'ya aykırı görüldüğü takdirde Anayasa Mahkemesi'ne defî yolu ile başvurulmalıdır. Bu, kuvvetler ayrılığı prensibi ve Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa hükümlerinin ölçü olarak alınacağı yolundaki esasın doğal bir sonucudur.

ÖZLÜK HAKLARI

Burada, öncelikle parasal açıdan herhangi bir konuyu gündeme getirme amacında olmadığımızı ve böyle bir düşünceden sıkıntı duyacağımızı açıklamak isterim.

Ancak, prensibe taallûk eden bir iki noktaya değinmekle yetineceğim.

Hâkimlerin özlük hakları belirlenirken, Millet adına egemenlik hakkını kullanan üç organdan biri olan yargının önemi gözetilip, üç organın mutlak eşitliği ilkesinden hareket edilmesi ve yasa ile düzenleme getirilmesi zorunludur.

Özlük haklarıyla ilgili olarak son defa 433 sayılı Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmış bulunmaktadır.

Bu Kararnamede:

Yüksek Mahkeme Başkan, Başsavcı ve Daire Başkanlarının görevlerini ifa ederken eşit ve aynı hukukî durum içerisinde buldukları esası gözetilmemiş, aralarında fark yaratılmıştır.

Kamuya hizmet yolunda her meslek, kuşkusuz Devlet düzeninde çok onurlu bir yer tutar. Ne varki, yıllar boyu geçirilen deneyimlerle varılan sonuç, hâkimin özlük haklarının özel bir durum arzettiğini göstermektedir. Tüm uygar ülkelerde tartışılarak varılan bu sonuçları yeni baştan tartışma konusu yapmak yarar yerine zarar getirir.

Yerel mahkeme hâkimleri ve savcıları açısından getirilen düzenlemeler, Anayasal esaslar açısından incelenip gereken kıyaslama yapıldığında, bu esaslarla bağdaşır ve hâkimlik mesleğinin çekiciliğini sağlar nitelikte bulunmadığı; ayrıca, Yüksek Mahkeme Üyeliğine seçilmeye hak kazanan Hâkim ve Cumhuriyet Savcıları ile Yüksek Mahkeme Üyeleri arasındaki farkın da çok«açıldığı görülmektedir.

16/1/1991 gün ve 3698 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, yeni getirdiği (G) bendi ile Adalet Hizmetleri Tazminatını kabul ile Adalet yardımcı personeline % 25 oranlarına kadar bir tazminat

öngörmüş; bu tazminat % 16 oranlarına kadar, personele 15/6/1991'den itibaren ödenmeye başlanmıştı. 433 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, bir ay gibi kısa bir süre dahi geçmeden (G) bendini yürürlükten kaldırarak yeni düzenleme getirilinceye kadar üçte ikisinin ödenmeye devam olunacağını öngörmüştür. Görülüyor ki, bu konuda kazanılmış haklar zedelenecek yardımcı personel mağdur edilmiş olmaktadır. Durumun düzeltileceğini ümit ediyoruz.

Hâkimlik mesleğinin çekici hale getirilmesi ve meslekte iken gördükleri işin tevkâlâde yıpratıcı niteliği ve mesleğin önemi gözetilerek, belirlenecek asgari bir süre hâkimlik mesleğinde çalışıp da yaş sınırı nedeniyle emekliye ayrılan hâkim ve savcılara, emekliliklerinde başka görev almamaları kaydıyla, görevde iken almakta oldukları paranın aynen ödenmesine devam olunması esası getirilmelidir.

BİNA SORUNU

Yargıtay'da bugün, yeni kurulan daireler faaliyete geçmediği halde bina sorunu vardır. Üç veya beş Yargıtay Tetkik Hâkimi ve Yargıtay Cumhuriyet Savcısı elverişsiz koşullar altında bir odada veya evlerinde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca, idarî personel 8 -10 ve hattâ bazen daha fazlası bir arada çalışmaktadırlar. Bunun, adalet hizmetlerinin gereği bir yana insan sağlığı ile bağdaşmayacağı açıktır. Yeni 35 Üyemizin ve beş yeni Dairemizin huzur içerisinde çalışmalarını sağlayacak olanaklardan tamamen yoksun bulunmaktayız.

Yakında boşaltılacağı bilinen Dış Ticaret Müsteşarlığı binasının bilgisayar sistemi ile birlikte Yargıtay'a tahsisi tüm ihtiyacı karşılayacaktır. Adalet hizmetlerinin bina sorunu çözümlenirken diğer genel büro hizmetleri metrekare hesabı ile konunun değerlendirilmeyeceğini ümit ediyoruz.

Bu suretle Yargıtay, pek uzun yıllar boyunca ihtiyacı karşılar bir ek binaya ve bilgisayar sistemine kavuşmuş olacaktır.

YENİ İÇTİADI BİRLEŞTİRME KARARLARI

Geçen dönem içerisinde:

1) Yargıtay içtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nca;

21.6.1987 gün ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra yeni yasal düzenlemeye dayanılarak imar ihya nedeniyle açılan tapu iptal ve tescil davalarında, kanunun yürürlüğe girmesinden önce açılıp da reddedilerek kesinleşmiş bulunan tapu iptal ve tescil davalarına ilişkin kararların, o kararlarda imar ihya olgusu sabit görülmüş olsun veya olmasın kesin hüküm oluşturacağına, 19.10.1990 gün ve E. 1990/3, K. 1990/5 sayı;

2) Yargıtay içtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nca;

Antalya ili Özel idaresi tarafından Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden satın alınarak, ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasının sağlanması amacıyla Valilik ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü arasında düzenlenen protokol gereği Ofis'e devredilen arsaların Ofis'ce kooperatiflere devri ve kooperatif ortaklarına dağıtımını takiben 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca tapu kayıtlarına konulan satış şartlarına uygun inşaat ikmâl edilmedikçe üçüncü şahıslara satılamaz, bağışlanamaz veya haczolunamaz yolundaki şerhin hüküm ve sonuçlarının sözleşme ile ortadan kaldırılamayacağına, değiştirilemeyeceğine ve süre sonunda da şerhin hükümsüz hale gelmeyeceğine, 30.11.1990 gün ve E. 1990/2, K. 1990/6 sayı;

3) Yargıtay içtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nca;

Müşterek veya iştirak halindeki mülkiyette şuyunun giderilmesi sonucu elde edilen satış bedelinden muhdesatı yapan paydaşa ödenecek miktarın muhdesatın vücuda getirildiği tarihte bunun yapılması için harcanan parayla sınırlı bulunmadığına, 22.2.1991 gün ve E. 1990/1, K. 1991/1 sayı;

4) Yargıtay içtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nca;

14.2.1951 gün ve 1949/17 E., 1951/1 K. sayılı içtihadı Birleştirme Kararının değiştirilmesine gerek olmadığına, 17.5.1991 gün ve E. 1991/1, K. 1991/2 sayı;

İle karar verilmiştir.

Sözlerime son verirken bir hususu özellikle belirtmek isterim:

Nitelikleri Anayasa'mızın 2 nci maddesinde belirtilen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ile Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlılık temelleri üzerine oturtulan Anayasa'nın değiştirilemeyecek hükümleri ile getirilen esasları kollamada, korumada, yasama, yürütme ve yargı organlarına, diğer kuruluş ve kişilere büyük görevler düşmektedir; içinde bulunduğumuz koşullar bu görevlerin ağırlığını her zamandan daha fazla hissettirmektedir.

Anayasa'nın değiştirilmesi tartışmaları, Anayasa'nın değiştirilemeyecek ve değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek esaslarını asla tartışma konusu haline getirmemelidir.

Temel hak ve özgürlüklerle Devlet düzenini; demokratik parlamenter rejimle Devletin kendini koruma gerçek ve zorunluluğunu birbiriyle bağdaşmaz esaslar olarak görüp, bunlardan birini tercih durumunu empoze etmekten kaçınılmalıdır. Bunlar bir bütünün ayrılmaz parçalarıdır.

Bu düşünceler üzerine hukuk yolu ile Devletimizi korumada, hâkimlerimizin sorunun tüm hassasiyetinin bilincinde olduklarını belirtmek isterim.

Adına görev yaptıkları Yüce Türk Milleti'ne lâıyk olma amacı içerisinde, üzerlerine düşen görevleri büyük bir özveri ile yerine getirmekte olan hâkim ve savcılarımızı, yeni adalet yılında tekrar saygı ile selâmlamaktan mutluluk duyuyorum.

En derin saygılarımı ve şükranlarımı sunarım.